

Югозападен университет „Неофит Рилски”

РЕЦЕНЗИЯ¹

на представените трудове за участие в
конкурс за академичната длъжност ПРОФЕСОР,
обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски” в ДВ, бр.
42/12.05.2020 г.

Рецензент: проф. дфн Амелия Личева

Кандидат: доц. дфн Албена Вачева

Кратки биографични данни за кандидата

Албена Вачева е едно от утвърдените и разпознаваеми имена в съвременното българско литературознание. Тя е автор на важни монографии, дискутиращи едни от най-невралгичните за българската хуманитаристика теми като паметта, конструирането на литературната история и канона, битуването на идеологиите, и особено – социалистическата. Наред с това тя е една от авторките, които допринесоха много за препрочита на женския канон, и има своите важни приноси в изследването на много български писателки. Важна е и редакторската и съставителската работа на доц. Вачева, както на множество академични издания, така и в рецензираното електронно списание „Литернет“. Не мога да подмина и годините, в които Албена Вачева е била лектор по български език в Полша, което осигурява и международен излаз на работата ѝ. И – разбира се – наред с всичко това стои и преподавателската работа в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – множеството водени курсове, ръководства на магистри и докторанти, ангажираността със студентите и авторитетът в колегията.

¹ Забележка: Рецензията да бъде в обем около 6-7 стандартни страници с размер на шрифта - 14, шрифт - Times New Roman, междуредие 1,5.

I. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

В конкурса Албена Вачева кандидатства с хабилитационния труд „Социализмът: памет и разказ“, публикуван като монография през 2017 г. Наред с него обаче са представени и още една монография – „Очеркът в модерната българска литература“, както и 3 студии и 14 статии. Както може да се види още от бройките, кандидатката надскача изискванията за длъжността и съответстващите минимални изисквания.

Що се отнася до качеството, общото ми впечатление за представените текстове е в унисон с очакванията към автор, който – както вече се спомена – има своето запазено място в съвременното българско литературознание. Текстовете са разнопосочни като тематика, умело съчетават теоретизъм и историзъм, написани са достъпно, без да се правят компромиси с академизма. В тях – и това е важно достойнство – отсъства рефериране на чужди идеи, а се отстояват собствени наблюдения. Сред статиите специално бих открила тези за Яна Язова, за женските образи в масовата култура, както и за еманципаторските проекти в българската модерност.

Внимание заслужава и монографията „Очеркът в модерната българска литература“, доколкото представлява първото българско теоретично изследване на жанра, подплатено с конкретни анализи, проследяващи и историята на жанра, и проявленията му у нас. Както е добре известно, очеркът е жанр, характерен най-вече за славянското литературознание (по подобие на повестта) и много коректните разсъждения на Албена Вачева помагат да се изгради устойчива представа за жанра. Особено приносна е перспективата с така изграденото понятие да се работи и в сферата на журналистиката, като се има предвид значението на репортажността в съвременната епоха.

Но най-голямо внимание следва да се отдели на реабилитационния труд на авторката, който можем да определим отново като първото пълно и целенасочено изследване на разказването за социализма, продуцирано в годините от 89-а насам и застъпено от една страна в мемоаристиката, а от друга – в романите на съвременните български писатели. Само по себе си това засичане е много продуктивно, защото показва как различните жанрове конструират разкази, какви повествователни техники използват, и не на последно място – в какво съотношение влизат публицистика и фикция. Защото – показва изследването – макар и в по-малки дози, фикция имаме и в документалистиката, а документалното просмуква и някои от романите за социализма. Засичанията показват и различни образи на миналото. Интересно е, че мемоарите като че ли повече наблягат на тоталитарното живеене или ролята на ДС в битуването, най-вече на интелектуалците (изобщо при мемоарите акцентът е върху социализма и интелектуалците), докато романите наблягат върху живеенето на средностатистическия човек, а част от тях се фокусират директно върху първопричината за последвалото – Деветосептемврийския преврат. Тези фини приплъзвания, тази широкоаспектност вписва монографията на Албена Вачева в линията на най-важните изследвания за близкото ни минало. И е безспорно, че освен литературни, тя предлага и културологични, народопсихологически, антропологични сведения.

Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата

Ако стъпим на направените наблюдения на представените трудове, можем да обобщим следните по-важни приноси:

Работено е с изключително голям корпус от текстове, особено в сферата на мемоаристиката; за целта на изводите са анализирани произведения с различна естетическа стойност и това осигурява широта на изводите;

Работено е с разнопосочни текстове, които осигуряват широка тематичност; не се плаща дан на идеологическото, макар позициите в текстовете да си личат;

Основен метод са тематичните анализи, които успяват да говорят и за контекста, а оттам – и да градят образи на миналото; налични са и провокативни съпоставителни прочити;

Наблюдаваме фино вплитане на теории за властовите идеологии, травмата, вината в тематичните анализи и инкорпориране на теоретичното в конкретни анализи, без пространно рефериране на чужди идеи, както вече беше отбелязано;

Важно постижение е очертаването на различни стратегии за говорене за миналото не само през съпоставката роман-мемоар, но и вътре в рамките на самите жанрове;

Постигната е основната цел – да се продуцират множество истории за миналото;

II. Критични бележки и препоръки.

Препоръките ми са малко. Това, което не ми достига в частта за романа в изследването „Социализмът: памет и разказ“, е липсата на примери, които говорят за детството през социализма и представят епохата през очите на детето. Още повече че тази тема е засегната в мемоаристиката и би се получил добър диалог. Имам предвид романи като „Девет зайци“ на Виргиния Захариева, „Зелено и златно“ на Силвия Чолева, „Космонавтите само минават“ на пишещата на френски Елица Георгиева. Другата ми бележка е свързана с неизчерпателността на рецепцията на романите, които са обект на авторката. Много от тях имат множество рецензии в периодичния печат (разбира се, някои са взети предвид), били са обект на различни дискусии, и включването на този тип рецепция би осигурило интересни разширявания на посоките на четене.

III. Заключение

Като имам предвид достойнствата на предложените трудове, високата цитируемост на текстовете на доц. дфн Албена Вачева, сериозното ѝ присъствие в българското литературознание, както и качествата ѝ като преподавател, убедено препоръчвам да ѝ бъде присъдена академичната длъжност „професор“ (област на Висшето образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. – Филология, научна специалност Българска литература (Съвременна българска литература).

Дата: 13.08.2020 г.

Рецензент: проф. дфн Амелия Личева

Neophyte Rilsky Southwest University

REVIEW¹

of the papers submitted in the competition for
award of tenure as PROFESSOR of the Neophyte
Rilsky Southwest University, promulgated in State
Gazette (SG) No 42 of 12 May 2020

Reviewer: Prof. Amelia Licheva, D. S.

Candidate: Assoc. Prof. Albena Vacheva, D.S

Short biographical sketch of candidate

Albena Vacheva is one of the established and recognizable names in modern Bulgarian literary theory. She has authored important monographs dealing with some of the most sensitive topics in Bulgarian humanities, such as memory, the structuring of literary history and canon, the forms of existence of ideologies and, particularly, the ideology of socialism. In addition to that, she is one of the women authors who have contributed a lot to reviving and revisiting the female canon, and has made major contributions to the study of many Bulgarian women writers. Assoc. Prof. Vacheva is doing important work as compiler and general editor of a number of academic publications, as well as of the reviewed online journal 'Liternet'. I would be remiss, if I fail to mention the years of Albena Vacheva's tenure as a lecturer in Bulgarian language in Poland, which secured an international presence for her career. And, of course, on top of all that there is her teaching job at the Neophyte Rilsky Southwest University where she has taught many courses and supervised magisterial and doctoral projects, her engagement with students and her high standing among colleagues.

¹ Note: The Review must be of 6–7 standard pages, typed in a 14-point font Times New Roman, line spacing: 1.5.

I. **Description of the scholarly and applied work of the candidate**

Albena Vacheva's entry in the competition is her habilitation thesis on 'Socialism: Memory and Narrative', published as a monograph in 2017. She has also submitted another monograph on 'The Essay in Modern Bulgarian Literature', as well as 3 studies and 14 articles. As becomes evident from the sheer quantity of the submitted works, the candidate has exceeded the minimum eligibility requirements for the position applied for.

As for their quality, my general impression of the submitted material is that it fully meets my expectations of an author who, as I mentioned already, has her assured place in modern Bulgarian literary theory. Quite diverse in subject matter, her texts combine in themselves the historical with the theoretical approach; the writing style is accessible without compromising the standards of academic writing. They have the important merit of presenting and upholding the author's own observations and opinions, rather than referencing other people's ideas. Among the articles, special mention is due to the one on Yana Yazova, as well as those dealing with female characters in popular culture and the emancipation projects in Bulgarian modernity.

Mention is also due to the monograph 'The Essay in Modern Bulgarian Literature', as it constitutes the first Bulgarian theoretical study of that genre, supported with concrete analyses that trace both the history of the essay as such and its manifestations in this country. As is well known, the essay is a genre that (similarly to the novella) is characteristic mostly of Slavic literary theory; thus the very correct musings of Albena Vacheva help create a proper idea of the genre as such. It seems an especially promising opportunity to apply the thus structured notion of the essay in the sphere of journalism, considering the importance of the reporting style in this day and age.

And, yet, it is the habilitation thesis submitted by Dr. Vacheva that merits the most attention, as it can be described, again, as the first complete and purposeful study of the narration of socialism, produced over the period from 1989 till the present day, and having its manifestations, on the one hand, in memoirist literature, and on the other, in the novels of modern Bulgarian authors. Such cross-fertilization is, in and by itself, highly productive, as it demonstrates how different genres combine to construct narratives, what narration techniques they use, and – last but not least – what is the ratio between journalism and fiction in them. Because, as the study shows, although in smaller doses, we have fiction in documentary writings and a documentary element permeates some of the novels about socialism. Such cross-fertilizations also generate certain images of the past. Interestingly, memoirs seem to emphasize life under totalitarianism or the role of the Thought Police in the life mostly of intellectuals (generally in memoir literature the emphasis is on socialism and the intellectuals), whereas novels accentuate, rather, the life of the average human being, and some of them focus on the root cause for all that: the Ninth of September 1944 Communist coup. Such subtle shifts of focus, combined with a broad-stroke panoramic perspective, ranks Albena Vacheva's monograph among the most important studies of our recent past. It is beyond dispute that apart from literary facts, it offers information from the domains of cultural theory, ethnopsychology and anthropology.

Outstanding merits of the scholarly, applied and teaching work of the candidate

On the basis of the observations made about the works submitted by the candidate, the following key merits can be identified:

The author has used an enormous corpus of texts, especially from the domain of memoir literature; she has derived her conclusions from analyses of literary works of different aesthetic value, which makes her conclusions sufficiently broad-based;

She has used as source material highly divergent texts, thus creating a broad thematic base for her work; while avoiding the trap of ideological bias, she makes her personal views clear enough;

A principal method used is thematic analysis, which also manages to outline the context, and thence, to build images of the past; provocative comparative interpretations are also in evidence;

One can find in the thematic analyses subtly interwoven theories about the ideologies of power, trauma, and guilt, as well as the skillful incorporation of theoretical argumentation into concrete analyses, without – as was already noted – overreliance on other people's ideas;

An important achievement is the outlining of different strategies for narrating the past not only in the juxtaposition between novel and memoir but also within the individual genres themselves;

The main goal of the undertaking: to produce many stories about the past, has been attained;

II. Critical remarks and recommendations.

I have very few recommendations. What I find missing in the part dealing with the novel in the study ‘Socialism: Memory and Narrative’ are examples of first-hand accounts of childhood in the times of socialism, showing the socialist era through the eyes of a child. Moreover, this is a subject matter dealt with in memoirist literature that could serve as the basis for a good dialogue. What I have in mind are novels like ‘The Seven Rabbits’ by Virginia Zaharieva, ‘Green and Golden’ by Silvia Choleva, ‘Cosmonauts Just Pass By’ by Elitsa Georgieva (written in French). Another remark that I have is about the scarcity of information about the critical reception of the novels that the author has dealt with in her study. For many of those works, one can find multiple reviews in the international media (true, some of those have been mentioned); they have been the subject of various discussions, and the inclusion of that kind of critical reception would expand the scope of reading matter in an interesting way.

III. **Conclusion**

Considering the merit of the submitted works, the high quotability of the writings of Assoc. Prof. Albena Vacheva Ph.D., her impressive presence in Bulgarian literary theory and her qualities as a teacher, it is with conviction that I recommend her for the academic tenure of Professor (higher education area 2. Humanities; professional field 2.1. – Philology, research specialty: Bulgarian literature (Modern Bulgarian literature)).

Date: 13 August 2020

Reviewer: Prof. Amelia Licheva, D. S.